

بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و میزان احساس امنیت اجتماعی در بین عشایر

استان فارس (مطالعه موردی: ایل قشقایی)

زهرا معاون^۱، فاطمه قربانی^۲، محمدرضا معاون^۳

تاریخ دریافت: ۹۲/۱۲/۰۲

تاریخ پذیرش: ۹۳/۰۳/۲۹

از صفحه ۱۴۹ تا ۱۷۰

پژوهشنامه جغرافیای انظامی

سال دوم، شماره پنجم، بهار ۱۳۹۳

چکیده

امنیت و انتظام اجتماعی، همواره به‌عنوان یکی از نیازهای اساسی انسان و جوامع انسانی مطرح بوده است. سرمایه اجتماعی نیز به‌عنوان یکی از اصلی‌ترین مؤلفه‌هایی که امنیت را ارتقاء می‌بخشد و جامعه را سالم، آرام و مطلوب می‌سازد مطرح می‌باشد. از این‌رو، پژوهش حاضر به بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و میزان احساس امنیت در بین جامعه عشایری ایل قشقایی استان فارس به‌عنوان یکی از جوامع انسانی می‌پردازد و روابط بین مشارکت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، روابط اجتماعی را با احساس امنیت مورد بررسی قرار می‌دهد. این پژوهش از نوع تحقیقات کاربردی و با توجه به نحوه گردآوری داده‌ها در زمره تحقیقات توصیفی-پیمایشی و مطالعات مقطعی است. جامعه آماری این تحقیق کلیه اعضای ایل قشقایی استان فارس در تابستان ۱۳۹۲ می‌باشند، ابزار پژوهش، پرسشنامه‌ای محقق ساخته است که بعد از تأیید روایی و پایایی توزیع شده است و بعد از گردآوری داده‌ها برای بررسی فرضیات پژوهش از آزمون‌های ضریب همبستگی پیرسون، آزمون مقایسه میانگین چند جامعه بهره گرفته شده است. نتایج نشان داد که میان ابعاد سرمایه اجتماعی (اعتماد اجتماعی، مشارکت و روابط اجتماعی) با میزان احساس امنیت اجتماعی رابطه مثبت و مستقیمی وجود دارد. بین وضعیت تأهل و امنیت اجتماعی تفاوت معناداری ($Sig = 0/05$) وجود دارد، بدین صورت که افراد متأهل احساس امنیت بیشتری نسبت به افراد مجرد می‌کنند. با افزایش سن ($Sig = 0/046$) و تحصیلات ($Sig = 0/003$) نیز میزان احساس امنیت اجتماعی افزایش می‌یابد. میان میزان درآمد افراد نیز با میزان امنیت اجتماعی تفاوت معناداری وجود دارد ($Sig = 0/005$).

کلید واژه‌ها: سرمایه اجتماعی، احساس امنیت اجتماعی، عشایر استان فارس، ایل قشقایی.

۱- دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی، دانشگاه شیراز، نویسنده مسئول، ایمانامه: z.moaven5@gmail.com

۲- کارشناس ارشد مدیریت جهانگردی. گرایش برنامه‌ریزی توسعه f.ghorbani83@gmail.com

۳- پژوهشگر اجتماعی mr.moaven69@gmail.com

مقدمه

امنیت و انتظام اجتماعی، همواره به‌عنوان یکی از نیازهای اساسی انسان و جوامع انسانی مطرح بوده‌اند و در دوره جدید، وجود و میزان آن از شاخصه‌های توسعه محسوب می‌شود و علاوه بر این که تأمینش، فی‌نفسه از اهمیت فراوانی برای حیات جوامع برخوردار می‌باشد، از اصلی‌ترین کارویژه‌های حکومت، برای سرزمین و جامعه تحت حاکمیتشان، در مقیاس‌های داخلی و خارجی به‌شمار می‌آید (غفاری، ۱۳۹۱: ۴۰). موضوع امنیت اجتماعی از جمله مباحثی است که در سال‌های اخیر مورد توجه محافل علمی و پژوهشی قرار گرفته و دلیل آن هم نقش قابل توجه مقوله امنیت اجتماعی و از آن مهم‌تر بحث احساس امنیت اجتماعی در تهدید و یا تقویت زیرساخت‌های پیشرفت یک اجتماع است (حسینی، ۱۳۸۶: ۲۰).

«امنیت» از جمله مفاهیم پیچیده‌ای است که ارائه تعریف واحدی از آن به سادگی میسر نیست و پیش از آنکه قابل تعریف باشد، پدیده‌ای ادراکی و احساسی است. یعنی این اطمینان باید در ذهن توده مردم، دولت‌مردان و تصمیم‌گیران به‌وجود آید که برای ادامه زندگی بدون دغدغه، امنیت لازم وجود دارد (کاظمی، ۱۳۵۲: ۱۷). امنیت اجتماعی (جامعه) معطوف به حفظ و تداوم هویت اجتماعی و فرهنگی جامعه، در شرایط متغیر و متحول اجتماعی است و بیش از هر چیز نیازمند وجود روابط گرم و کارآ در بین اعضای جامعه می‌باشد که تحمل و مدارای اجتماعی، انسجام و وفاق اجتماعی و در نهایت، نظم و اجتماعی پویا را ممکن می‌سازد. این مقوله مبنای قضاوت و سنجش میزان وجود امنیت به مفهوم کلی در جامعه و توانایی دولت‌ها قرار می‌گیرد و زیربنای امنیت ملی محسوب می‌شود (ریبعی، ۱۳۸۴: ۱۰). از این‌رو، امنیت اجتماعی برای آحاد جامعه از بسیاری از موضوعات دیگری که ممکن است مهم تلقی شود، ضروری‌تر است.

امنیت اجتماعی در کنار سایر موضوعات می‌تواند نقش به‌سزایی را در تعالی و تحرک یک جامعه ایفا کند، یکی از موضوعاتی که امنیت را ارتقاء می‌بخشد و جامعه را سالم، آرام و مطلوب می‌سازد، سرمایه اجتماعی است (راموز، ۱۳۸۳: ۲۳). از منظر جامعه‌شناسی، سطوح متعددی برای امنیت در نظر گرفته شده است که مهم‌ترین آن امنیت در سطح خرد و کلان می‌باشد. دسته اول تعاریفی هستند که بر تهدید هویت

جمعی تأکید دارند. ویور امنیت اجتماعی را توانمندی جامعه برای مراقبت از خصوصیات و ویژگی‌های بنیادین خود در شرایط تغییر و تهدیدات عینی تعریف کرده است. وی امنیت اجتماعی را با نیاز به حفظ هویت مرتبط می‌داند. بوزان امنیت اجتماعی را به حفظ ویژگی‌هایی ارجاع می‌دهد که بر مبنای آن، افراد خود را عضو گروه خاص تلقی نموده‌اند. از دید آن‌ها، امنیت اجتماعی عبارت است از توانایی گروه‌های مختلف صنفی، قومی، محلی و ... در حفظ هستی و هویت خود. در واقع بوزان و ویور امنیت را حالت فراغت از تهدید هویت جمعی و گروهی تلقی می‌کنند (گروسی، ۱۳۸۶: ۳۰).

دسته دوم تعاریف، امنیت را به‌عنوان فقدان هراس از ویرانی و تهدید ارزش‌های جامعه می‌دانند. اگر امنیت اجتماعی را شامل تمهیداتی برای حفظ زندگی اعضای جامعه و سپس حفظ راه و روش زندگی آنان بدانیم، بنابراین می‌توان امنیت اجتماعی را رفع تهدید از عنصر اتصال‌دهنده اعضای جامعه به یکدیگر در نظر گرفت. بر اساس این تعریف، امنیت حاصل فضای اجتماعی است؛ فضای اجتماعی سطح کلان یا دولت به معنای عام را دربر نمی‌گیرد؛ امنیت اجتماعی فقط به سطح امنیت فرد محدود نمی‌شود و بر مجموعه‌ای از افراد تأکید می‌کند که عنصر یا عناصری ویژه، مانند جنسیت، قومیت، مذهب و ... آن‌ها را به هم مرتبط می‌سازد؛ زمانی که ارزش‌های اتصال‌دهنده افراد تهدید گردد امنیت متزلزل می‌شود. دسته سوم تعاریف از امنیت اجتماعی بر فراغت جمعی است که بر تهدید عمل غیرقانونی دولت یا دستگاه یا فرد و یا گروهی که در تمام یا قسمتی از جامعه به وجود آورده‌است، تأکید می‌کند.

همانگونه که مطرح شد امنیت اجتماعی از دیدگاه‌های مختلفی مورد بررسی قرار گرفته است و هریک از دیدگاه‌ها سعی کرده‌اند که به بررسی رابطه امنیت با متغیرهای گوناگون بپردازند. از جمله این دیدگاه‌ها جامعه‌شناسی است، که سعی دارد رابطه امنیت اجتماعی را با متغیرهای گوناگون اجتماعی بسنجد. در این پژوهش در پی بررسی رابطه سرمایه اجتماعی با امنیت اجتماعی می‌باشیم. آیزنشتاد مهمترین مسأله نظم اجتماعی برای دورکیم و تاحدودی تونیس، اعتماد و همبستگی اجتماعی است یعنی اینکه بدون انسجام و نوعی اعتماد، پایداری نظم اجتماعی ممکن نیست (ازکیا و غفاری، ۱۳۸۰: ۱۶). از این‌رو، اعتماد در روند احساس آرامش جسمانی و روانی و در نهایت امنیت اجتماعی مهم بوده است (گیدنز، ۱۳۸۴: ۵۰).

اعتماد تسهیل کننده مبادلات در فضای اجتماعی است که هزینه مذاکرات و مبادلات اجتماعی را به حداقل می‌رساند و برای حل مسائل مربوط به نظم اجتماعی، نقش تعیین کننده ای دارد و عنصری پیش‌قرار دادی و مقوم حیات اجتماعی است. زتومکا با طرح این موضوع که دیدگاه فرهنگ‌گرا، جامعه بالقوه و پویا را به اتحاد و جمع منافع، تقلیل نمی‌دهد، بلکه آن را به‌عنوان یک اجتماع اخلاقی، مورد توجه قرار می‌دهد، عنوان می‌کند. اجتماع اخلاقی کمتر با سازمان رسمی سروکار دارد، بلکه با احساس تعلق، اعتماد و مسئولیت و احساس وظیفه به نسبت کسانی که ارزش‌ها، منافع و اهداف مشترک دارند، سروکار دارد. با چرخش از گفتمان امنیت اجتماعی دولت محور به گفتمان امنیت اجتماعی جامعه محور که کانون و مرکز قدرت را در خود جامعه می‌بیند، سازه سرمایه اجتماعی در ارتباط با امنیت اجتماعی سهم و نقش مهمی می‌یابد، زیرا لازمه رسیدن به توسعه، امنیت و سلامت اجتماعی توجه به ابعاد مختلف سرمایه اجتماعی است که در واپایش آسیب‌ها، جرایم و انحرافات اجتماعی و به طور کلی بحران‌های اجتماعی؛ نقش به‌سزایی ایفا می‌کند (جعفری به نقل از غفاری، ۱۳۹۱:۱۹۱).

چلبی (۱۳۷۵) بر مبنای نیازهای انسانی از چهار علقه نام برد که عبارتند از؛ علقه شناختی، مادی، اجتماعی و امنیتی. او در بیان علقه امنیت، از چهار بُعد امنیت مالی، اجتماعی، فکری و جمعی یاد می‌کند. هرچه میزان علقه امنیتی در جامعه بیشتر باشد، به همان میزان تمرکز و تراکم سیاسی نیز بیشتر خواهد بود (چلبی، ۱۳۷۵: ۲۲۵). از طرفی با تضعیف اعتماد تعمیم یافته، علقه امنیتی برجسته می‌شود، اما با بسط اعتماد تعمیم یافته و دیگر شاخص‌های سرمایه اجتماعی، به خصوص در شکل بین‌گروهی و ارتباطی آن، تراکم قدرت جای خود را به پخش و توزیع قدرت خواهد داد. از دیگر سو می‌توان گفت که وجود ناامنی موجب کاهش مشارکت‌های مردمی می‌شود، زیرا زمانی که امنیت اجتماعی وجود دارد، فعالیت‌های سالم زمینه بروز پیدا می‌کنند و افراد خواهند توانست آزادانه عقاید و نظرات خود را در جهت اصلاح امور جاری ارائه داده و مشارکت کنند. بنابراین برای توسعه مشارکت مردمی باید امنیت اجتماعی به‌عنوان زمینه آن به‌وجود آید. فریدمن از جمله کسانی است که مشارکت مردم در امور امنیتی را

موجب دستیابی به کنترل موثر جرایم، کاهش ترس از جنایت، توسعه کیفیت زندگی، گسترش خدمات پلیس و مشروعیت کار پلیس می‌داند.

در نتیجه می‌توان گفت با فعال شدن سرچشمه‌های اجتماعی و فرهنگی قدرت، اقتدار و نفوذ امنیت از شکل سخت به شکل نرم تغییر ماهیت داده که تناسب وسیعی با جامعه برخوردار از نظم پویا دارد. براین مبنا است که می‌توان این ادعا را مطرح کرد که سرمایه اجتماعی بنابر ماهیتی که دارد با امنیت اجتماعی فراگیر و نرم که خصلت جامعه‌ای دارد، ارتباط و پیوند تنگاتنگی پیدا می‌کند.

هرچند کمتر از دو دهه از طرح عبارت سرمایه اجتماعی در نوشته‌های جدید علوم اجتماعی نمی‌گذرد، ولی با دقت در هسته اصلی تشکیل دهنده این عبارت یعنی، کم و کیف روابط و پیوندهای اجتماعی، متوجه می‌شویم که قدمت سرمایه اجتماعی محدود به چند دهه اخیر نمی‌شود؛ بلکه می‌توان آن را در آموزه‌های دینی و اخلاقی اندیشمندان و صاحب نظران قدیم و کلاسیک‌های جامعه‌شناسی در چند قرن اخیر جستجو کرد، اما ریشه استفاده از این اصطلاح به سال ۱۹۱۶ باز می‌گردد (تاجبخش، ۱۳۸۴: ۶۰).

سرمایه اجتماعی توسط کلمن، فوکویاما و پاتنام با دیدی کارکردگرایانه و توسط بوردیو با دیدی مارکسیستی بسط و گسترش داده شده است (وولکاک، ۱۹۹۸). طی چند سال اخیر نیز این مفهوم در حوزه‌های مختلف علوم انسانی و علوم پزشکی گسترش چشمگیری یافته است. فیلد معتقد است که سرمایه اجتماعی مربوط به آنچه شما می‌دانید، نمی‌شود، بلکه مربوط به این واقعیت می‌شود که چه کسانی شما را می‌شناسند، این عبارت مختصر درک مرسوم از سرمایه اجتماعی را در خود دارد (فیلد، ۱۳۸۶). با مطالعه پژوهش‌های صورت گرفته توسط پژوهشگران، درمی‌یابیم که سرمایه اجتماعی توسط پژوهشگران در سه سطح فردی (خرد^۱)، جمعی (میانی^۲) و اجتماعی (کلان^۳) و سطوح ترکیبی مورد مطالعه قرار گرفته است. در نوشته‌های جدید سرمایه اجتماعی، این اجماع عمومی حاصل شده است که سرمایه اجتماعی می‌تواند در

۱-Micro

۲-Meso

۳-Macro

سطوح فردی^۱ تا جامعه‌ای^۲ در نظر گرفته شود و قائل به نوعی تعامل در بین سطوح سه‌گانه‌ی خرد، میانی و کلان هستند.

در نظر پاتنام، سرمایه اجتماعی آن دسته از ویژگی‌های سازمان اجتماعی است که هماهنگی و همکاری را برای منفعت مشترک به‌عنوان مثال احساس امنیت اجتماعی تسهیل می‌کند. به نظر او سرمایه اجتماعی به ویژگی‌های سازمان اجتماعی از قبیل شبکه‌ها، هنجارها و اعتماد اشاره دارد که هماهنگی و همکاری برای سود متقابل را تسهیل می‌کنند. در جامعه‌ای که از نعمت سرمایه اجتماعی چشمگیر برخوردار است، همکاری آسانتر است (پاتنام، ۱۳۸۰: ۷۰). از نظر پاتنام، سازمان اجتماعی ویژگی‌هایی دارد که هماهنگی و همکاری را برای منفعت متقابل تسهیل می‌کند. این ویژگی‌ها عبارتند از:

۱- وجود شبکه‌های رسمی و غیر رسمی ارتباطات و مبادلات؛ شبکه‌های مشارکت مدنی از اشکال ضروری سرمایه اجتماعی هستند. هرچه این شبکه‌ها در جامعه‌ای متراکم باشند، احتمال بیشتری وجود دارد که شهروندان بتوانند در جهت منافع مشترک همکاری کنند (همان منبع).

شبکه‌های مشارکت مدنی، دارای ویژگی‌های خاص منحصر به فردی هستند که باعث تأثیر سودآوری آن‌ها بر جامعه می‌شود. برخی از این ویژگی‌ها عبارتند از: شبکه‌های مشارکت مدنی، هزینه‌های بالقوه عهد شکنی را در هر معامله‌ای افزایش می‌دهند؛ هنجارهای قوی معامله متقابل را تقویت می‌کنند؛ ارتباطات را تسهیل کرده و جریان اطلاعات را در مورد قابل اعتماد بودن افراد بهبود می‌بخشند؛ تجسم موفقیت پیشینیان در همکاری هستند که می‌توانند به عنوان یک چارچوب فرهنگی شفاف، برای همکاری آینده عمل کنند (همان منبع).

۲- هنجارهای بده بستان متقابل؛ مهمترین سودمندی هنجارهای بده بستان متقابل، تقویت اعتماد، کاهش هزینه‌های معاملات و تسهیل همکاری است. وی این هنجارها را از مولدترین اجزای سرمایه اجتماعی می‌داند.

۱-Individual

۲-Societal

۳- **اعتماد اجتماعی؛** اعتماد اجتماعی را ناشی از دو منبع هنجاری معامله متقابل و شبکه‌های مشارکت مدنی می‌داند. اعتماد، همکاری را تسهیل می‌کند و هرچه سطح اعتماد در جامعه‌ای بالاتر باشد، احتمال همکاری هم بیشتر خواهد بود، همکاری نیز اعتماد را ایجاد می‌کند. از نظر پاتنام هرچه تعامل میان افراد بیشتر باشد، آن‌ها اطلاعات بیشتری درباره یکدیگر به دست می‌آورند و انگیزه‌های بیشتری برای اعتماد پیدا می‌کنند. ذخایر سرمایه اجتماعی همچون اعتماد، هنجارها و شبکه‌ها خود ضامن حسن اجرای خود هستند و انباشته می‌شوند (همان منبع).

در نگاه پاتنام، ویژگی بازتولیدی سرمایه اجتماعی منجر به تعامل اجتماعی همراه با سطح بالایی از همکاری، اعتماد، معامله متقابل مشارکت مدنی و رفاه اجتماعی می‌شود (غفاری، ۱۳۹۰: ۸۰). سرمایه اجتماعی شامل مجموعه‌ای از قوانین، هنجارها، الزامات (تعهدات)، روابط متقابل و اعتماد حک شده در روابط اجتماعی، ساختارهای اجتماعی و سلسله مراتب نهادی جامعه تعریف شده است که اعضای آن را قادر به دستیابی به اهداف جمعی و فردیشان می‌کند (کلمن، ۱۹۸۸: ۳۰۲). سرمایه اجتماعی به مثابه دارایی در اختیار جامعه و کنش‌گران اجتماعی، با بهره‌مندی از مولفه‌هایی نظیر اعتماد، مشارکت داوطلبانه، هنجارهای حرفه‌ای، پاسخ‌گویی و دیگر عناصری که در ذیل چتر خود دارد، موجب کاهش یافتن هزینه‌های مدیریتی نظیر نظارت و کنترل رسمی و فراهم شدن امکان استفاده از زمان و دیگر منابع و سرمایه‌ها در جهت انجام فعالیت‌هایی با بهره‌وری بیشتر می‌شود (غفاری، ۱۳۹۱: ۹۰). بدین سبب آگاهی از میزان سرمایه اجتماعی اعضای یک جامعه و نقش آن در تبیین میزان احساس امنیت اجتماعی و مولفه‌های آن در قالب یک شناخت و مطالعه علمی- تخصصی ضروری تلقی می‌گردد. افزایش میزان سرمایه اجتماعی به‌خصوص در شکل بین‌گروهی آن، با افزایش کیفیت زندگی، توسعه اقتصادی، اجتماعی و سیاسی، کنترل اجتماعی غیر رسمی، امنیت اجتماعی همراه است و بالعکس، کاهش سرمایه اجتماعی با بی‌نظمی و بحران‌های اجتماعی و دیگر نتایج منفی همراه می‌شود. نزدیک به پنج دهه پیش جاکوبز، این باور را مطرح کرد که، اگرچه آرامش فضای شهری، ابتدا به‌وسیله پلیس تأمین نمی‌شود، ولی با حضور پلیس ضروری می‌شود. این آرامش ابتدا به‌وسیله شبکه ناخودآگاه و پیچیده اجتماعی و استانداردهای موجود میان مردم، حفظ می‌شود (مدیری، ۱۳۸۵: ۲۰). بنابراین

رابطه‌ای علی میان سرمایه اجتماعی و امنیت اجتماعی وجود دارد که می‌توان با تقویت سرمایه اجتماعی، امنیت اجتماعی را در جامعه گسترش داد.

علی‌رغم افزایش اهمیت امنیت در جوامع، ابزار، شیوه‌ها و رویکردهای ایجاد و حفظ آن، دستخوش تحول حیرت‌آوری شده است. در جوامع گذشته اقتدار و کنترل و نظارت نهادهای رسمی، نماد قدرت و امنیت به‌شمار می‌رفت، ولی در عصر جدید؛ عنصر اصلی ثبات، نظم و امنیت به میزان سرمایه اجتماعی، پای‌بندی به ارزش‌ها و هنجارهای جمعی و فضایل اخلاقی آن بازمی‌گردد. بنابراین مدیریت درست و منطقی امنیت اجتماعی در جامعه منوط به ایجاد مشارکت مردمی و افزایش اعتماد به نهادهای و حکومت در کلیه سطوح اجتماعی است. هیلر معتقد است که مشارکت و حضور مردم (به‌عنوان یکی از ابعاد سرمایه اجتماعی)، احساس ایمنی را در فضای عمومی ارتقاء داده و وسیله‌ای است که به کمک آن می‌توان فضا را به‌صورت طبیعی مورد نظارت قرار داد (همان منبع). علاوه بر این، مهم‌ترین وظایف هر دولت، تأمین امنیت شهروندان می‌باشد تا در سایه ثبات امنیت، اموراتی هم‌چون رفاه عمومی، توسعه اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی حاصل شده و منافع ملی کشور تأمین شود.

در کشور ما، جامعه‌ی عشایری به‌عنوان جامعه‌ی سوم در کنار جامعه‌ی شهری و روستایی مطرح گردیده است (منصوری، ۱۳۸۱: ۶۶) که به لحاظ عوامل جغرافیایی، دارای موقعیت‌های تعیین‌کننده‌ای می‌باشند و به لحاظ عوامل انسانی نیز دارای جمعیتی هستند که به‌دلیل وضعیت خاص ساختار اجتماعی و فرهنگی از ویژگی‌های خاصی برخوردار است. از نظر جغرافیایی بالغ بر ۹۶۳ هزار کیلومتر مربع (حدود ۶۰ درصد) از سرزمین ایران را حوزه سرزمین عشایر تشکیل می‌دهد و همان‌گونه که ذکر شد، از نظر عامل مهم موقعیت انسانی، آحاد افراد جامعه عشایری به‌دلیل نوع ساختار اجتماعی دارای ویژگی‌های منحصر به فردی می‌باشند (سازمان امور عشایر، ۱۳۷۷ به نقل از منصوری ۱۳۸۱).

استان فارس از نظر قومی و فرهنگی، ترکیب منحصر به فردی دارد. در فارس چهار قوم از پنج قوم جمعیتی ایران زندگی می‌کنند؛ فارس، لر، ترک و عرب. از نظر جامعه‌شناختی نیز سه جامعه‌ی شهری، روستایی و عشایری در این استان ساکن بوده و با یکدیگر دارای تعامل هستند. لازم به ذکر است که این استان یکی از بزرگ‌ترین و

مؤثرترین جامعه ایلی کشور را در خود جای داده‌است؛ از همین روست که ایل قشقایی همواره با نام فارس برای همگان معرفی می‌شود. علاوه بر آن ایلات بزرگ دیگری نیز در فارس ساکن هستند (مهندسين مشاور رویان، ۱۳۸۹: ۷۰). در این پژوهش به ایل قشقایی پرداخته می‌شود.

از آنجایی که جامعه عشایر در طول تاریخ نقش بسیار مهمی را در جهت حفظ و ارتقاء امنیت ملی جامعه ایفا کرده‌اند، بسیار شایسته است که دولت نیز به وظیفه خویش در برابر عشایر که همان برقراری امنیت و ثبات برای آن‌ها می‌باشد عمل نماید تا در سایه امنیت، رفاه و عدالت اجتماعی برقرار شود. مطالعه حاضر در نظر دارد علاوه بر تعیین میزان احساس امنیت اجتماعی در جامعه عشایر، نقش سرمایه اجتماعی را در تبیین میزان احساس امنیت اجتماعی در بین ساکنین جامعه عشایری مورد بررسی قرار دهد. بررسی‌های انجام گرفته در کشورهای مختلف بیانگر این است که عموماً احساس امنیت بین شهروندان در اکثر نقاط دنیا به نسبت وجود امنیت، پایین‌تر است. این نسبت در ایران در مقایسه با کشورهای انگلیس و استرالیا با توجه به میزان وجود امنیت بسیار پایین است (رجبی‌پور، ۱۳۸۴: ۳۰).

بررسی دیگری در زمینه وجود رابطه بین سرمایه اجتماعی و میزان جرایم در ایران نشان می‌دهد که هرچه علاقه افراد به جامعه، اعتماد اجتماعی، داشتن روابط متقابل با دیگران و حس کمک و همیاری نسبت به دیگران در فرد زیاد باشد، به همان میزان از ارتکاب جرایم توسط افراد در جامعه کاسته می‌شود (چلبی و مبارکی، ۱۳۸۴: ۴۰). نقش سرمایه اجتماعی در تأمین امنیت اجتماعی چه از نظر جلوگیری از بروز ناهنجاریها و انواع جرایم اجتماعی و به تبع و در کنار آن از جهت زمینه‌سازی مشارکت مثبت و فعال فرد در زندگی اجتماعی، اساساً از طریق تأثیرگذاری ارزشها و هنجارهای اجتماعی در چگونگی رفتار افراد اعمال می‌شود (تقی‌لو، ۱۳۸۵: ۲۴۰).

در پژوهش دیگری که توسط ردادی صورت گرفته اذعان شده است که در جامعه بیمار، روابط به شکلی در جریان است که اعتماد تولید نمی‌شود. انحرافات اجتماعی بالفعل نیز بازتاب نبود سرمایه اجتماعی است. یکی از راه‌های مهم افزایش سرمایه اجتماعی، در جامعه تقویت «هنجارهای اجتماعی» است. هنجارها موجب تقویت

همیاری، انسجام بخشی و کاهش کنترل رسمی شهروندان می گردد و به این صورت امنیت اجتماعی را تقویت می کند (ردادی، ۱۳۸۸: ۱۹۰).

با توجه به مطالب عنوان شده، این مقاله با انتخاب احساس امنیت اجتماعی به عنوان متغیر وابسته و سرمایه اجتماعی به عنوان متغیر مستقل (شامل ابعاد اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی و روابط اجتماعی) در صدد پاسخگویی به این سؤالات است که احساس امنیت اجتماعی در بین عشایر تا چه اندازه است؟ احساس امنیت تا چه اندازه تحت تأثیر سرمایه اجتماعی است؟ و اثرات علی مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی یعنی مشارکت، روابط و اعتماد اجتماعی روی احساس امنیت چقدر است و جهت و شدت این رابطه‌ها چگونه است؟ از این رو فرضیات زیر مطرح می شود:

- ۱- بین مشارکت اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی رابطه وجود دارد.
- ۲- بین اعتماد اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی رابطه وجود دارد.
- ۳- بین روابط اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی رابطه وجود دارد.
- ۴- بین متغیرهای زمینه‌ای (سن، جنس، وضعیت تأهل، تحصیلات، درآمد) و احساس امنیت اجتماعی تفاوت معناداری وجود دارد.

روش‌شناسی تحقیق

در پژوهش حاضر برای بخش نخست کار، یعنی تدوین چارچوب نظری و تعریف سرمایه اجتماعی (و ابعاد آن) و میزان احساس امنیت اجتماعی به مرور در قالب مطالعه اسنادی پرداخته شده است. برای بخش دوم، در زمینه رابطه سرمایه اجتماعی و میزان احساس امنیت اجتماعی با توجه به ماهیت مسئله و پرسش‌های این پژوهش مناسب‌ترین روش، روش پیمایش^۱ می باشد که به عنوان متداول‌ترین روش در بررسی‌های مربوط به نظرسنجی‌ها شناخته می شود. از طریق این روش می توان به چگونگی توزیع و رابطه بین نظرات پاسخ دهندگان پی برد، به همین دلیل در این بررسی از روش پیمایشی استفاده شده است. تکنیک جمع‌آوری داده‌ها، مراجعه حضوری و مصاحبه با استفاده از ابزار

پرسشنامه محقق ساخته است که با توجه به پرسش‌های مطرح شده در ذیل مسئله تحقیق، تهیه و طراحی شده است که پس از پیش‌آزمون و انجام اصلاحات لازم، برای جمع‌آوری داده‌ها از آن استفاده شده است. همچنین لازم به ذکر است که واحد تحلیل در این پژوهش، فرد و سطح تحلیل نیز فرد می‌باشد. جامعه آماری این پژوهش جامعه‌ی عشایری ایل قشقایی می‌باشند. در این پژوهش تعداد ۲۱۵ پرسشنامه به روش نمونه‌گیری در دسترس توزیع گردید که ۲۰۰ عدد آن به‌عنوان پرسشنامه قابل تجزیه و تحلیل در نظر گرفته شد. جهت تجزیه و تحلیل‌های آماری مورد نیاز از روش آماری پارامتریک (آزمون‌های ضریب همبستگی پیرسون، آزمون مقایسه میانگین چند جامعه) استفاده شده است.

یافته‌های تحقیق

۳-۱- یافته‌های جمعیت‌شناختی و توصیفی پژوهش

در این بخش به تحلیل توصیفی داده‌های پژوهش اعم از جمعیت‌شناختی و متغیرها پرداخته می‌شود.

جدول ۱: ویژگی‌های جمعیت‌شناختی پاسخ‌دهندگان

مشخصات	فراوانی	درصد فراوانی	مشخصات	فراوانی	درصد فراوانی
جنسیت	مرد	۱۱۶	وضعیت فعالیت و شغل		
	زن	۸۴	فائده شغل	۷۲	۳۶
سن	۲۰-۳۳ سال	۱۲۴	شاغل:	۱۲۸	۶۴
	۳۳-۴۶ سال	۲۸	۵۰۰-۱۰۰۰ هزار تومان	۴۸	۲۴
	۴۶-۵۹ سال	۳۶	۱۰۰۰ هزار تا یک میلیون تومان	۶۰	۳۰
	۵۹ سال و بالاتر	۱۲	بیش از یک میلیون تومان	۲۸	۱۴

درصد فراوانی	فراوانی	مشخصات	درصد فراوانی	فراوانی	مشخصات
		تحصیلات			
۶	۱۲	بی سواد			وضعیت تأهل مجرد متأهل
۴	۸	در حد خواندن و نوشتن			
۱۴	۲۸	ابتدایی	۴۲	۸۴	
۱۶	۳۲	سیکل	۵۸	۱۱۶	
۳۸	۷۶	دیپلم			
۶	۱۲	فوق دیپلم			
۱۶	۳۲	لیسانس			

همان گونه که مشاهده می شود در جدول فوق (جدول یک) وضعیت فراوانی و درصد فراوانی پاسخ های دریافت شده متغیرهای تحقیق در ارتباط با برخی از مهمترین متغیرهای جمعیت شناختی نشان داده شده است. از نکات قابل توجه در جدول ذکر شده این است که از دویست فرد پاسخ گو به پرسشنامه های پژوهش ۱۱۶ نفر (۵۸ درصد) مرد می باشند و به لحاظ سنی ۱۲۴ نفر (۶۲ درصد) در گروه سنی ۲۰-۳۳ سال قرار گرفته اند. همچنین از لحاظ وضعیت درآمدی ۶۰ نفر (۳۰ درصد) از اعضای گروه نمونه دارای درآمد ماهیانه پانصد هزار تومان تا یک میلیون تومان می باشند و از لحاظ جنسیت ۱۱۶ نفر (۵۸ درصد) مرد و از نظر وضعیت تأهل ۱۱۶ نفر (۵۸ درصد) متأهل می باشند.

همان گونه که در قسمت های گذشته بیان شد، جهت سنجش متغیر سرمایه اجتماعی، از سه مفهوم اعتماد (بین شخصی، اجتماعی، نهادی)، روابط اجتماعی (درون گروهی) و مشارکت استفاده شده است. که در ادامه بیان می شود.

جدول ۲: توزیع درصد فراوانی پاسخگویان بر حسب ابعاد سرمایه اجتماعی

ابعاد	میزان (درصد)		
	کم	متوسط	زیاد
اعتماد اجتماعی	۲۲	۳۶	۳۲
روابط اجتماعی	۳۶	۳۰	۳۴
مشارکت	۱۸	۵۴	۲۸

جدول دو بیانگر این است که ۴۶ درصد در حد متوسط اعتماد اجتماعی دارند، ۳۶ درصد در حد کم رابطه اجتماعی دارند و ۵۴ درصد در حد متوسط مشارکت دارند.

یافته‌های اصلی پژوهش

فرضیه ۱: به نظر می‌رسد بین مشارکت اجتماعی و امنیت اجتماعی رابطه وجود دارد.

جدول ۳: ماتریس همبستگی بین مشارکت اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی

مشارکت اجتماعی		متغیر مستقل
سطح معنی داری	مقدار همبستگی	متغیر وابسته
۰/۰۰۰	۰/۷۲۶**	امنیت اجتماعی

** معنادار در سطح ۰/۰۱ (آزمون دو دامنه) / * معنادار در سطح ۰/۰۵ (آزمون دو دامنه)

به منظور آزمون فرضیه فوق از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شد. ماتریس فوق (جدول سه) نشان‌دهنده ضریب همبستگی پیرسون بین مشارکت اجتماعی و امنیت اجتماعی می‌باشد. نتایج به دست آمده از این جدول ($r=0/726$) و ($P=0/000$)، حاکی از آن است که در سطح معناداری ۹۹ درصد رابطه معناداری بین مشارکت اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی پاسخگویان وجود دارد. بدین ترتیب فرضیه فوق تأیید می‌شود و H_1 (وجود رابطه) پذیرفته می‌شود و می‌توان گفت که با توجه به مثبت بودن مقدار همبستگی، با افزایش میزان مشارکت اجتماعی، امنیت اجتماعی آنها بیشتر می‌شود و بالعکس.

فرضیه ۲: به نظر می‌رسد بین اعتماد اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی رابطه وجود دارد.

جدول ۴: ماتریس همبستگی بین اعتماد اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی

اعتماد اجتماعی		متغیر مستقل
سطح معنی داری	مقدار همبستگی	متغیر وابسته
۰/۰۰۰	۰/۶۳۵**	امنیت اجتماعی

** معنادار در سطح ۰/۰۱ (آزمون دو دامنه) / * معنادار در سطح ۰/۰۵ (آزمون دو دامنه)

ماتریس فوق (جدول چهار) نشان‌دهنده ضریب همبستگی پیرسون بین اعتماد اجتماعی و امنیت اجتماعی می‌باشد. نتایج به دست آمده از این جدول ($r=0/635$) و ($P=0/000$)، حاکی از آن است که در سطح معناداری ۹۹ درصد رابطه معناداری بین مشارکت اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی پاسخگویان وجود دارد. بدین ترتیب فرضیه فوق تأیید می‌شود و H_1 (وجود رابطه) پذیرفته می‌شود و می‌توان گفت که با توجه به مثبت بودن مقدار همبستگی، با افزایش میزان اعتماد اجتماعی، امنیت اجتماعی آنها بیشتر می‌شود و بالعکس.

فرضیه ۳: به نظر می‌رسد بین روابط اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی رابطه وجود دارد.

جدول ۵: ماتریس همبستگی بین روابط اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی

روابط اجتماعی		متغیر مستقل
سطح معنی‌داری	مقدار همبستگی	متغیر وابسته
۰/۰۰۰	۰/۷۱۲**	امنیت اجتماعی

** معنادار در سطح ۰/۰۱ (آزمون دو دامنه) / * معنادار در سطح ۰/۰۵ (آزمون دو دامنه)

ماتریس فوق (جدول پنج) نشان‌دهنده ضریب همبستگی پیرسون بین اعتماد اجتماعی و امنیت اجتماعی می‌باشد. نتایج به دست آمده از این جدول ($r=0/712$) و ($P=0/000$)، حاکی از آن است که در سطح معناداری ۹۹ درصد رابطه معناداری بین روابط اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی پاسخگویان وجود دارد. بدین ترتیب فرضیه فوق تأیید می‌شود و H_1 (وجود رابطه) پذیرفته می‌شود. و می‌توان گفت که با توجه به مثبت بودن مقدار همبستگی، با افزایش میزان روابط اجتماعی، امنیت اجتماعی آنها نیز افزایش می‌یابد و با کاهش روابط اجتماعی، امنیت آنان کاهش می‌یابد.

فرضیه ۴: بین متغیرهای زمینه‌ای (سن و تحصیلات، وضعیت تأهل، درآمد) و احساس امنیت اجتماعی تفاوت معناداری وجود دارد.

زیر فرض ۱) وضعیت تأهل و امنیت اجتماعی

جدول ۶: تفاوت میانگین میزان احساس امنیت اجتماعی بر اساس وضعیت تأهل

متغیر وابسته	متغیر مستقل (وضعیت تأهل)	فراوانی	مقدار T	سطح معناداری sig
امنیت اجتماعی	مجرد	۸۴	۱/۹۳۳	۰/۰۵
	متأهل	۱۱۶		

این فرضیه با استفاده از آزمون T-test مورد ارزیابی قرار گرفت که نتایج به دست آمده مطابق با جدول شش به این صورت می‌باشد. بین وضعیت تأهل و میزان احساس امنیت اجتماعی در سطح معناداری تفاوت وجود دارد ($0/05 < \text{Sig} = 0/05$) لذا فرض H_1 تأیید می‌شود و فرض H_0 رد شد. در نتیجه باید گفت که مجرد یا متأهل بودن افراد در احساس امنیت اجتماعی تفاوت معناداری را ایجاد می‌کند و این دو گروه با سطح اطمینان ۹۵ درصد در احساس امنیت اجتماعی با هم برابر نیستند.

فرضیه ۲) بین سن، تحصیلات، درآمد و احساس امنیت اجتماعی تفاوت معناداری وجود دارد.

جدول ۷: تفاوت میانگین میزان احساس امنیت اجتماعی بر اساس سن، تحصیل و درآمد

متغیر مستقل	متغیر وابسته (احساس امنیت)	میانگین	مقدار F	سطح معناداری sig
سن	میان گروه	۲۴۰.۴۷۱	۲/۷۲۱	۰/۰۴۶
	درون گروه	۵۷۷۲.۸۸۴		
تحصیلات	میان گروه	۹۵.۶۵۴	۳/۳۹۴	۰/۰۰۳
	درون گروه	۲۸.۱۸۴		
درآمد	میان گروه	۲۸۸.۶۲۲	۵/۵۷۰	۰/۰۰۵
	درون گروه	۳۴۴۵.۸۲۰		

همان‌طور که در جدول هفت مشاهده می‌شود، این فرضیه با استفاده از آزمون F-test مورد ارزیابی قرار گرفت که نتایج به دست آمده به این صورت می‌باشد؛ بین سن و احساس

امنیت اجتماعی تفاوت معناداری وجود دارد ($Sig = 0/046 < 0/05$)، بنابراین فرضیه H_1 تأیید می‌شود. بین تحصیلات و احساس امنیت اجتماعی تفاوت معناداری وجود دارد ($Sig = 0/003 < 0/05$) لذا فرضیه H_1 تأیید می‌شود.

بین درآمد و احساس امنیت اجتماعی تفاوت معناداری وجود دارد ($Sig = 0/005 < 0/05$)، بنابراین فرضیه H_1 تأیید می‌شود. در مجموع می‌توان می گفت میان متغیرهای زمینه‌ای (سن، تحصیلات، درآمد) و احساس امنیت اجتماعی تفاوت معناداری وجود دارد.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

این پژوهش با هدف بررسی رابطه‌ی سرمایه اجتماعی و میزان احساس امنیت در بین جامعه عشایری ایل قشقایی استان فارس به‌عنوان یکی از جوامع انسانی انجام گرفت. در این راستا تمرکز مطالعه بر جامعه‌ی عشایری ایل قشقایی به‌عنوان جامعه‌ی آماری بود. پاسخگویان ۱۱۶ نفر مرد و ۸۴ نفر زن بودند که میانگین سنی آنان ۳۵ سال بود. به‌منظور سنجش متغیرها از نظریات کلمن، پاتنام، ناریان استفاده شد. با توجه به اهداف این تحقیق، برای سنجش مفهوم سرمایه اجتماعی مولفه‌های اعتماد اجتماعی، مشارکت و ارتباط اجتماعی انتخاب شد و جهت رابطه آنها با امنیت اجتماعی مورد سنجش قرار گرفت. ردادی معتقد است که سرمایه اجتماعی از مولفه‌های بسیار مهمی است که به‌صورت غیر مستقیم در کنترل ناهنجاری‌های اجتماعی و ایجاد امنیت نقش بسیار بسزایی برعهده دارد. همانطور که جاکوبز بیان می‌کند، اگرچه آرامش فضای شهری ابتدا به‌وسیله پلیس تأمین نمی‌شود، ولی با حضور پلیس ضروری می‌شود. این آرامش ابتدا به‌وسیله شبکه ناخودآگاه و پیچیده اجتماعی و استاندارهای موجود میان مردم، حفظ می‌شود.

در این پژوهش، بررسی‌ها نشان داد که رابطه‌ی اعتماد اجتماعی با امنیت اجتماعی مستقیم است. همان‌گونه که نتایج مطالعات پیشین در زمینه وجود رابطه بین سرمایه اجتماعی و میزان جرایم در ایران نشان می‌دهد که هرچه علاقه افراد به جامعه، اعتماد اجتماعی، داشتن روابط متقابل با دیگران و حس کمک و همیاری نسبت به دیگران در فرد زیاد باشد، به همان میزان از ارتکاب جرایم توسط افراد در جامعه کاسته می‌شود.

بنابراین چنانچه میزان اعتماد افراد جامعه عشایری افزایش یابد، امنیت در میان آنان افزایش خواهد یافت.

در واقع یافته‌ها حاکی از آن است که مشارکت با امنیت دارای رابطه است. همانگونه که بیان شد، نقش سرمایه اجتماعی در تأمین امنیت اجتماعی چه از نظر جلوگیری از بروز ناهنجاریها و انواع جرایم اجتماعی و به تبع و در کنار آن از نظر زمینه‌سازی مشارکت مثبت و فعال فرد در زندگی اجتماعی، اساساً از طریق تأثیرگذاری ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی در چگونگی رفتار افراد اعمال می‌شود (تقی لو، ۱۳۸۵: ۲۴۰).

و در نهایت، رابطه روابط اجتماعی با امنیت اجتماعی مورد بررسی قرار گرفت که نتایج حاکی از این بود که به به‌صورت مستقیم است. هرچه در جامعه میزان روابط اجتماعی گسترش یابد، امنیت اجتماعی نیز افزایش می‌یابد. در نتیجه همانگونه که پاتنام بیان می‌کند، همکاری و تعامل بیشتر موجب ایجاد امنیت بیشتر می‌شود. چنانچه در جامعه‌ای اعتماد وجود نداشته باشد، امنیتی وجود نخواهد داشت، در نتیجه هر فعالیتی ضمانت اجرایی خود را از دست خواهد داد. با افزایش مشارکت اجتماعی، امنیت اجتماعی نیز افزایش می‌یابد زیرا همانگونه که کلمن بیان می‌کند، مشارکت موجب کاهش یافتن هزینه‌های مدیریتی نظیر نظارت و کنترل رسمی و فراهم شدن امکان استفاده از زمان و دیگر منابع و سرمایه‌ها در جهت انجام فعالیت‌هایی با بهره‌وری بیشتر می‌شود، در نتیجه نیاز به ابزارهای رسمی برای ایجاد امنیت کاهش می‌یابد. روابط اجتماعی نیز تأثیر به‌سزایی بر امنیت اجتماعی دارد به گونه‌ای که به‌صورت یک ضمانت اجرایی عمل کرده و در راستای تقویت روزافزون امنیت اجتماعی گام بر می‌دارند. در راستای اهداف مقاله میزان تفاوت میانگین متغیرهای زمینه‌ای همچون وضعیت تأهل، سن، درآمد، تحصیلات با امنیت اجتماعی نیز مورد سنجش قرار گرفت. بین وضعیت تأهل و امنیت اجتماعی تفاوت معناداری ($Sig = 0/05$) وجود دارد بدین صورت که افراد متأهل احساس امنیت بیشتری نسبت به افراد مجرد می‌کنند. با افزایش سن ($Sig = 0/046$) و تحصیلات ($Sig = 0/003$) نیز میزان احساس امنیت اجتماعی افزایش می‌یابد. زیرا افراد هم از نظر تجربه و هم از نظر دانسته‌هایشان به خوبی می‌توانند از عهده مشکلات برآیند و در برابر آنها تسلیم نشوند. میزان درآمد افراد نیز با میزان امنیت اجتماعی تفاوت معناداری دارد ($Sig = 0/005$) زیرا

درآمد نه تنها تامین‌کننده امنیت اجتماعی است بلکه امنیت مالی افراد را در برابر حوادث و بلایای مترقبه و غیر مترقبه در بر دارد.

در پایان باید بیان کنیم که سرمایه اجتماعی را در حکم ماده‌ای دانسته‌اند که اجزا و بخش‌های مختلف جامعه را به یکدیگر پیوند می‌دهد و فقدان آن، حیات اجتماعی را سخت، شکننده، کم دوام و پرهزینه خواهد کرد. سرمایه اجتماعی از ویژگی خودتقویتی برخوردار است. به این معنا که با استفاده از آن، سرمایه اجتماعی ارتقاء و افزایش می‌یابد و دارای خصلت خود زاینده است. وقتی بده بستان افزایش می‌یابد، اتصالات بین مرد، موجب تولید اعتماد، اطمینان و توانمندی می‌شود. آنچنان که عدم استفاده مناسب از آن، به فرسایش و کاهش سرمایه اجتماعی می‌یابد. در غیاب انجمن‌های محلی، افراد محلی در خارج از تشکلهای و انجمن‌های جمعی به میزانی که بهره‌کشی از منابع طبیعی را مورد همت و توجه خود قرار داده‌اند، به حفظ، پایداری و استفاده بهینه و مناسب از آن نمی‌اندیشند. در نتیجه، در بیشتر موارد، دولت‌ها برای حفظ منابع طبیعی وارد عمل شده‌اند. ورود دولت علاوه بر اینکه هزینه‌های ملی را افزایش داده، مهمتر اینکه روابط اجتماعی و به خصوص رابطه میان دولت و ملت را به لحاظ سرمایه اجتماعی و سیاسی مواجه با مشکل می‌کند. در نتیجه، حرکت و اقدام در راستای حفظ و ممانعت از فرسایش منابع طبیعی به فرسایش در منابع و سرمایه اجتماعی و سیاسی جامعه، انجامیده است. جامعه مخاطره‌ای، ضرورت توجه به آینده نگری و آینده پژوهشی را در امنیت تشدید کرده است. بحران‌های اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و هویتی، نشان از زمینه‌های نامنی داشته و تهدیدی برای نظم و امنیت هستند که شناسایی درست آنها، گام آغازین برای مواجهه با آنها است. قرن ۲۱، قرن پرحادثه به نظر می‌رسد، ولی انسان می‌تواند با تلاش برای پیش بینی آینده، منافع خود را در آن افزایش دهد و از تهدیدهای احتمالی بکاهد (اسلاتر، ۱۳۸۷: ۶۳ به نقل از غفاری، ۱۳۹۱: ۱۳۷۲).

پیش شرط امنیت کارآمد، فراگیری دامنه آن و قوت و صلابت ضمانت، تداوم آن نیست. پایدارترین امنیت اجتماعی آن است که بر سازگاری هنجارهای افراد و احساس همدلی و یکرنگی هرچه بیشتر آن، نسبت به یکدیگر استوار باشد. وقتی در یک جامعه بین مردمی که در عرصه‌های مختلف فعالیت می‌کنند، عاملی برا همسویی وجود

نداشته باشد، خطر فروپاشی، این جامعه را تهدید می‌کند و این جدایی را نمی‌توان از طریق سازماندهی اجتماعی، جبران کرد (غفاری، ۱۳۹۱: ۳۷۳).

محدودیت‌های پژوهش

انجام این پژوهش با محدودیت‌هایی از جمله پراکندگی عشایر به علت آغاز فصل ییلاق، عدم دسترسی به آمار دقیق، عدم تمایل به همکاری مواجه بوده است.

پیشنهادها

مطابق با نتایج این تحقیق، پیشنهادهای زیر در خصوص بهبود وضعیت امنیت اجتماعی ارائه می‌شود.

- برنامه ریزی و هماهنگی دقیق سازمان‌های مرتبط با امور عشایر در راستای ایجاد امنیت بیشتر؛
- تلاش در راستای برقراری امنیت در جامعه عشایری از طریق نیروها و شبکه‌های غیر رسمی و با اتکا به نیروی خود عشایر؛
- بالابردن اعتماد اجتماعی در جامعه عشایر از طریق مهیا کردن شرایط کوچ؛
- افزایش مشارکت و روابط در بین افراد طایفه از طریق احیاء سنت‌ها توسط بزرگان ایل؛
- تلاش در راستای ایجاد وحدت و انسجام در بین افراد ایل با ایجاد شوراهای و مراکز محلی.

پیشنهادها برای تحقیقات آتی:

- مطالعه رابطه سایر سرمایه‌ها از جمله سرمایه فرهنگی و انسانی و میزان تأثیرشان بر امنیت اجتماعی جامعه به‌ویژه جامعه عشایر؛
- سنجش ابعاد امنیت اجتماعی و میزان تأثیرشان بر جامعه عشایر.

منابع

- ازکیا، مصطفی؛ غفاری، غلامرضا (۱۳۸۰). بررسی رابطه اعتماد اجتماعی و مشارکت اجتماعی در نواحی روستایی شهر کاشان. نشریه نامه علوم اجتماعی، ۱۷(۱۷)، ۳-۳۱.
- بوردیو، پیر (۲۰۰۳). شکل‌های سرمایه در سرمایه اجتماعی: اعتماد، دموکراسی و توسعه. گردآوری کیان تاجبخش، ترجمه‌ی افشین خاکباز و حسن پویان. ۱۳۸۴. چاپ اول، تهران: نشر شیرازه.
- پاتنام، روبرت (۲۰۰۳). دموکراسی و سنت‌های مدنی. ترجمه محمدتقی دلفروز. ۱۳۸۰. چاپ دوم، تهران: نشر سلام.
- تقی‌لو، فرامرز (۱۳۸۵). رابطه بین سرمایه اجتماعی و امنیت اجتماعی. فصلنامه مطالعات راهبردی، ۲(۹)، ۲۳۹-۲۵۸.
- چلبی، مسعود؛ مبارکی، محمد (۱۳۸۴). تحلیل رابطه سرمایه اجتماعی و جرم در سطح خرد و کلان. مجله جامعه‌شناسی ایران، ۲(۲)، ۳-۴۴.
- حسینی، حسین (۱۳۸۶). احساس امنیت: تأملی بر پایه‌ی یافته‌های پژوهشی. فصلنامه امنیت، ۴(۴)، ۷-۵۱.
- راموز، ملیحه (۱۳۸۳). تربیت بدنی و امنیت اجتماعی. فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی، شماره سوم.
- رجبی‌پور، محمود (۱۳۸۴). درآمدی بر عوامل مؤثر بر احساس امنیت، کنکاشی بر جنبه‌های مختلف امنیت عمومی و پلیس. مجموعه مقالات ۲، معاونت پژوهش دانشگاه علوم انتظامی.
- ردادی، محسن (۱۳۸۷). سرمایه اجتماعی، امنیت اجتماعی. مجله اقتصاد، راهبرد یاس، (۱۶)، ۱۸۶-۱۹۶.
- صدیق، جهان‌شاه (۱۳۷۶). فصلنامه عشایری. تهران: سازمان امور عشایر کشور.
- فیلد، جان (۲۰۰۳). سرمایه اجتماعی. ترجمه غلامرضا غفاری و حسین رضانی. ۱۳۸۶، چاپ اول، تهران: نشر کویر.
- کاظمی، علی اصغر (۱۳۵۲). روابط بین‌الملل در تئوری و عمل. تهران: نشر قومس.
- گروسی، سعیده؛ میرزایی، جلال و شاهرخی، احسان (۱۳۸۵). بررسی رابطه اعتماد اجتماعی و احساس امنیت (مطالعه موردی دانشجویان دختر دانشگاه آزاد جیرفت). فصلنامه دانش انتظامی، ۲(۹)، ۲۶-۳۹.
- غفاری، غلامرضا (۱۳۹۰). سرمایه اجتماعی و امنیت انتظامی. تهران: نشر جامعه‌شناسان.
- گیدنز، آنتونی (۲۰۰۹). تجدد و تشخیص. ترجمه ناصر موفقیان، ۱۳۸۴، چاپ چهارم، تهران: نشر نی.

- مدیری، آتوسا (۱۳۸۵). جرم، خشونت و احساس امنیت در فضاهای عمومی شهر. رفاه اجتماعی، ۲۲(۲)، ۱۱-۲۸.
- منصوری، مسعود (۱۳۸۱). بررسی مقایسه‌ای زمینه‌های اقتصادی تولید در گروه‌های عشایری و گرایش آنان به تغییر و تحول در شیوه‌ی تولید عشایری: مطالعه موردی ایل جلالی - شمال غرب کشور. مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز، ۱۹(۱)، ۶۰-۷۲.
- مهندسین مشاور رویان، سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان فارس. ۱۳۸۹. مطالعه، شناسایی، امکان‌سنجی و ایجاد زیرساخت‌های مورد نیاز قطب‌ها و محورهای گردشگری. جلد ششم: اجتماعی - فرهنگی.
- نجیبی ربیعی، مریم، (۱۳۸۳). بررسی عوامل مؤثر بر میزان احساس امنیت اجتماعی با تأکید بر سرمایه. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده ارتباطات و علوم اجتماعی، دانشگاه علامه طباطبائی.
- Woolcock, Michael & Deepa Narayan (۱۹۹۹) "Social Capital: Implications for Development Theory, Research and Policy". The World Bank Observer, ۱۵(۲): ۴۹-۲۲۵.

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی